

שרה והאהלנסונים: התגשמותה של קבוצה רוחנית

גלי אדר

שרה אהלנסון. רישום בעט דיגיטלית. ציירה: עפרה איל

סזכות. כמדי שנה בילדותי - ביקור אצל הדודה רבקה בזיכרון יעקב. בבית אהלנסון שדודתי המשיכה לגור בו עד יום מותה. בבת אחת אני עוברת אל עולם ששוכן בממד זמן אחר. עצים גבוהים, צל, שקט, סוכה מקושטת למהדרין, שזירות חיטה, ענבים שמוגשים עם צלוחית מים לטבילת האצבעות, כלי חרסיה מעוטרים. המבוגרים יושבים ומדברים, ואני ודגנית בת דודתי נעזבות לנפשנו, משוטטות בחלל הבית. באיזשהו שלב בשיטוט אני תמיד מגיעה לאותה נקודה: אני מרימה את עיניי ומולי שמלתה של שרה תלויה בחדר האמבטיה. דמיוני מפליג אל צעדתה האחרונה ברחוב, ירי האקדח אל פיה - דמיון ילדה שחיה את הסיטואציה כל פעם מחדש. לימים, ואני בת 40, מכינה עבודה ביוגרפית על חיי שרה אהלנסון, קראתי שבסוכות 1917 נתפסה רשת הריגול ניל"י, בני המשפחה עונו ושרה ירתה בעצמה. המפגשים בחג הסוכות היו בעצם לזכרה; מעגל נסגר.

מהמשפחה, ובעיקר עם סבתי שושנה-סנקה אשת אבנר. בנוסף, העבודה חדורה בתובנות שעלו בי מתוך החיבור הפנימי שלי עם הדמויות.

18 שנה מאז שכתבתי לראשונה מילים אלו, והנה מלאו 100 שנה להצהרת בלפור. ממרחק הזמן, העיתוננים מלאי הערכה לרגע מכונן זה בחיי העם היהודי, שאחד מיוזמיו ואדריכליו היה אהרן. אני קוראת את המאמרים בנושא, ושוב עולה בי בכאב המחיר העצום שמשפחת אהרנסון שילמה על פעולתה למען הישג מדהים זה. המשפחה אינה מוזכרת בעיתונות, אך אני בתודעתי שולחת לה את תודתי.

•

התובנות על פועלה של המשפחה מתקיימות בעבודתי זו בשני רבדים עיקריים.

הראשון הוא התודעתי – הקשור לידע של עולמות הרוח. כאשר עבדתי על נושאים בחקר הקארמה בהשראת אוסף ההרצאות יחסי קארמה של שטיינר, בהן הוא מתאר את גורלם של גְרִיפֶלְדִי וקבוצתו כמייסדי איטליה המודרנית, עלו בי תובנות על משמעותה הרוחנית של משפחת אהרנסון כקבוצה רוחנית. פירות חקירה חדשה זו אביא בהמשך המאמר.

רובד שני קשור לגילויים על התנהלותם של בני המשפחה, רבקה ואלכסנדר. אחי ניר טוביב ז"ל היה במאי סרטי תעודה, ובשנותיו האחרונות חקר את תולדות המשפחה בתקופה שלאחר מותם של שרה ואהרן, כאשר רבקה ואלכסנדר לקחו את הנהגתה. הגילויים לגבי התנהגותו של אלכסנדר היו חמורים הן ברמה המוסרית כלפי אנשים אחרים והן ביחסים הפנים-משפחתיים. אחי יצר סרט תעודה הנקרא "האהרנסונים" בו הוציא לאור פירות חקירה זו. אם דמותו של אלכסנדר מופיעה בעבודתי בצד האור, הרי שסרטו של

במסגרת לימודי בקורס ליועצים ביוגרפיים בהנהלת דני אמן נתבקשנו לעשות עבודת ביוגרפיה רוחנית על דמות משמעותית. בחרתי לחקור את בני משפחת אהרנסון. אבל כאן התעוררה בתוכי תהייה במי מהם להתמקד: האם אתמקד באהרן, שחזונו ויכולת החשיבה שלו כה דיברו אליי; או באלכסנדר, שספרו גן המחשבות נתן לי פתח לעולם הרוחני; או אולי ברבקה, ודרכה להאיר בזווית חדשה איך האירועים מסופרים וההיסטוריה נכתבת; ואולי בהורי המשפחה אפרים-פישל ומלכה ובאופן בו יצרו משפחה שהיא היכל לכל כך הרבה כישרונות, אינדיבידואליות ותעוזה? וההתלבטות הגדולה ביותר – האם לספר את הביוגרפיה של צבי אהרנסון, סבא-רבא שלי (אחיהם של אהרן ושרה, אלכסנדר, שמואל ורבקה) – לספר על פועלו כאיש משפחה, אב לחמישה ילדים (אחד מילדיו הוא סבי, אבנר); להבין את הדרמה מנקודת מבטו, ובכך להחזיר לו חוב של כבוד? שהרי מעבר לכל המילים, בשוך ההמולה, נשא צבי בגופו ובעיקר בראשו את צלקות עינויי הטורקים, סבל שהכריעו כעבור שנים.

תוך כדי ההתלבטות הבנתי שהגיבורה שלי היא שרה, ושהיא הדמות שעליי לספר את סיפורה מנקודת מבט ביוגרפית רוחנית. לא ברור לי עדיין מדוע דווקא שרה עלתה בתוכי, אבל אולי כרמז אפשרי עולה בזיכרוני המשפט ששמעתי באותה שנה בקורס ליועצים ביוגרפיים: "נשמות המתאבדים זקוקות לעזרה הרבה ביותר – מאיתנו, החיים".

אם כן, העבודה נכתבה בשנת 1999, והיא מתבססת על קריאה של כ-18 ספרים, ארבעה מאמרים, זיכרונות משיחות משפחתיות, בעיקר עם סבי אבנר (שהיה בן תשע בזמן האירועים), שיחות בזמן כתיבת העבודה עם אנשים

חלק ראשון: חיי שרה

לבאר ולהגיד מאין היה לשרה כל זאת, מי יהיו, כי אפשר להבין את סוד הנשמה? רק אחת נדע ראשיתנו ואחריתנו לא תהיינה עלי אדמות.

טעות היא לחשוב כי נולדנו דומים זה לזה, בדרגת התפתחותנו. סוף האדם להגיע לשלמות ואז ישוב לחיק האלוהות ממנה יצא, אבל חופשי הוא האדם לבחור דרך אשר תחיש או תאחר את שלמותו הסופית. לא יתכן ליצור יש מאין.

גבורה, רוח נשגבה נמצאות בנשמת הנולד אבל יתכן לפתוח או לדכא או להטמין את התכונות אותן הביאה אותה נשמה עלי אדמות. כאילו הכילה נשמתה של שרה את השאיפה להבנה ולשכלול אשר תיעדנה לתפקידה. כאילו בחרה בהורים ובתנאים ובסביבה מתאימה לה.

קטע זה מופיע בספר על חיי שרה, שרה – שלהבת ניל"י, שכתב בשנת 1942 אחיה אלכסנדר (אלכס), שהיה מבוגר ממנה בשנה. מילים אלו שהקדימו את רוח העידן החדש משקפות את הפן הרוחני ממנו נבעו פעולות המשפחה, ושימשו לי כנקודת המוצא לחקירת.

ככל שהעמקתי בעבודה היה לי ברור יותר ויותר שבני משפחת אהרנסון היו נשמות שכאו לעבוד יחד. מלבד ההשפעה העצומה שלהם זה על זה ואופי הקשרים ביניהם היה להם גם ייעוד משותף, שכל אחד מהם הגשים בדרכו.

•

שרה נולדה ב-6 בינואר 1890 בזיכרון יעקב להוריה אפרים-פישל ומלכה. מוצאם של הוריה מרומניה, אביה מהעיירה

אחי מביא את צד החושך באישיותו. עלתה בי אפוא השאלה האם לאור גילויים אלה עליי להוציא את אלכסנדר, את פועלו ואת כתביו מהעבודה שנכתבה לפני 18 שנה, ומהווה חלק ממאמר זה, והחלטתי לא לנהוג כך. ראשית, דמותו של אלכסנדר מורכבת, ואם אני קשורה למשפחה אני קשורה גם אליו, לטוב ולרע. ושנית, התנהגותו אינה נוגעת לפועלם של שרה ואהרן בנושאי האימפולס העיקרי של המשפחה. תולדותיהם ודמותם של בני משפחת אהרנסון חיים בתוכי. בשלבים שונים של חיי לבש המפגש הפנימי עמם אופי שונה, והאיר את חיי בזוויות שונות ומפתיעות.

הרשמיים בגיל 12, אך המשיכה אותם בביתה בעזרת מורים פרטיים ובכוחות עצמה בספרייה העשירה של זיכרון. היא הייתה ילדה עם כמיהה עזה לידע ובעלת יכולת שקידה מרובה. היא אהבה את סיפורי התנ"ך, והרבתה לקרוא בכתבי שילר, גתה ואחרים. מלימודיה בבית הספר שלטה בעברית ובצרפתית, ורכשה את השפות גרמנית, יידיש וערבית ממורים פרטיים ומהבית. שרה רכבה על סוסים, הרבתה לטייל בסביבתה והייתה מעורבת בחיי הקהילה – בייחוד בתיאטרון החובבים. בהיותה בת 17 השתתפה במחזה שבו היה עליה להתאבד וכל הקהל התמוגג, "איזה יופי שרה יודעת למות".

בית הספר העיקרי היה הבית – ההורים. היחסים בין ההורים שפעו אהבה והם יצרו בית חם, אוהב וערכי. הילדים העריצו וכיבדו את ההורים וההורים עצמם שימשו דוגמה ומופת לילדיהם. היה זה בית דתי-מסורתי, ספוג בערכים ובעבודה. שרה עבדה בניהול ובמשק בית כל חייה, וכבר בגיל 13 תפרה לאחיה צבי את כל הבגדים לחתונתו. הבית היה בנוי בטוב טעם, הגינה הייתה מטופחת, וכל זה היווה מוקד משיכה לכל הסביבה, הן מכוח אישיותם של ההורים והן מכוח פועלם של הבנים והבנות.

אב החיטה

כוח מעצב גדול בבית היה האח הגדול אהרן. לאהרן הייתה אישיות כובשת, עם יכולת חשיבה מעמיקה ומקורית ורצון עז לחיים מתוך חירות גמורה. בהשכלתו היה אגרונום וגיאוולוג שחש משיכה עצומה ואהבה לכל פיסת אדמה, אבן וצמח בארץ ישראל. חזונו היה להקים את המדע הארץ-ישראלי כדי ליצור את התשתית המדעית לעם ישראל שעתידי לבוא, וזאת על יסוד עובדות מעשיות ולא פנטזיות משיחיות.

פֶּלְטִיץ'נִי ואמה מהעיר בקאו. בגיל 13 נתן אביו של אפרים-פישל לבנו כמה מטבעות ואמר לו שהוא ואמו העניקו לו את העיקר בחיים – תכונות של צדק ויושר – והגיע הזמן שיבנה לעצמו מקום בעולם. ואכן, בכוחות עצמו, ובעיקר בזכות יושר ומרץ, בנה לו הנער אפרים-פישל מעמד של סוחר תבואה בעיר בקאו – והפך לראוי לנישואין למלכה.

מלכה לבית גלצ'יאנו הייתה בת לאחת המשפחות המיוחסות ביהדות רומניה. אביה היה ראש הקהילה בבקאו, מוסמך לרבנות, ואמה התגאתה בייחוס לדוד המלך – משפחת אפרת.

ממניעים ציוניים עזבה המשפחה את החיים המבוססים בבקאו, ועלתה בשנת 1882 לארץ ישראל עם שני הבנים, אהרן וצבי. ההורים היו בין מייסדי זיכרון יעקב. אפרים-פישל הפך מסוחר תבואה לאיכר, ומלכה הייתה עקרת בית. שרה נולדה שמונה שנים לאחר הקמת היישוב. היא הייתה השביעית במשפחה. קדמו לה אהרן, צבי, שמואל (סם), שתי בנות שנפטרו בראשית חייהן ואלכס. שנתיים אחריה נולדה רבקה. כלומר, מבחינת הילדים היו במשפחה שתי קבוצות: הקבוצה הבוגרת, אהרן, צבי ושמואל, שבה אהרן הבכור (ומבוגר משרה ב-14 שנה) מהווה כוח מעצב עיקרי – והקבוצה הצעירה שאליה השתייכו אלכס, שרה ורבקה.

שנים ראשונות

ילדותה של שרה עברה עליה במושבה זיכרון יעקב על רקע של יחסים סוערים ומעורערים בין הפקידות של הברון רוטשילד ובין השלטון העות'מני. המצב החברתי במושבה היה טוב יחסית, שכן הברון טיפח את חיי התרבות והקהילה. כדרך של הבנות באותה תקופה סיימה שרה את לימודיה

לביקורים מעבר לים, דבר מאוד לא מקובל באותה תקופה. האהרנסונים היו כמובן מעורבים בסביבה, אך אופי יחסיהם עם הישוב היה טעון. עמדותיהם היו שונות באופיין מאלו של אנשי המושבה. נושא אחד למחלוקת היה היחס לפקידיו הברון. אהרן יצא נגד השחיתות שלהם, אך תושבי זיכרון, שהיו תלויים לחלוטין בכספי הברון ובפקידיו, התנגדו לעימות זה, וכך נוצר מרחק ביניהם.

נושא נוסף למחלוקת היה קשור בעובדה שבני אהרנסון, שחיו בארץ מילדותם, היו קשורים מאוד לאדמה ולנוף וכך גם לערביי ארץ-ישראל. בשנת 1904 החלה העלייה הגדולה מרוסיה ועמה רעיונות סוציאליסטיים-קומוניסטיים, ששמו דגש על מלחמת מעמדות ועבודה עברית. רוחות אלו היו זרות לבית אהרנסון ואף יותר מזרות. האהרנסונים ראו סכנה בכך שתפיסות אלו יעצבו את האומה העתידה לקום בארץ. כמה שנים לאחר מכן, כשהסוציאליסטים יוצאי רוסיה דרשו שאהרן יפטר לאלתר את הפועלים הערבים שהעסיק בחווה בעתלית, ואיימו שאם לא ישמע לקולם יחרימו אותו – השיב להם אהרן שדווקא חשוב שהערבים יעבדו, כי יש הרבה מה ללמוד מהם בחיבור בין עבר לעתיד. הדרך של פיטורי ערבים היא ברברית, טען – הן גם להם זכות לקבל עבודה. החיסרון של היהדות הינו בבדלנות שלה, אמר, והזהיר שזו עלולה להתדרדר לחוסר אנושיות.

בשנת 1913 הקים אלכס, המבוגר בשנה משרה, את אגודת "הגדעונים" במטרה להיות הגרעין הצבאי של בני המושבות. לא היה זה רק ארגון צבאי, אלא ארגון שמחנך לתרבות וסולידריות חברתית. הארגון עורר התנגדות בקרב הסוציאליסטים שכבר היה להם את "השומר". מכל אלו עולה תמונת רוחה של משפחת אהרנסון, והיא

הוא שוטט וסייר בארץ והתעמק בעיקר בגיאולוגיה, בוטניקה וחקלאות. אהרן גילה זנים של צמחים, הגדיר אותם ונתן שמות עבריים לצמחים שנקראו עד אז רק בלועזית, לטינית או ערבית. שיא עבודתו המדעית היה גילוי "אם החיטה", עובדה שהקנתה לו מעמד של חוקר בוטני בינלאומי.

כל פעילותו הייתה עצמאית. הוא לא היה קשור לממסד כלשהו בארץ ישראל, והכסף למחקריו בא מהעניין שעורר ביהדות ארצות הברית ומהתרומות שגייס. גולת הכותרת של פעילותו זו הייתה הקמת תחנת הניסיונות החקלאיים בעתלית בשנת 1909, במימון יהדות ארצות הברית, כאשר שרה הייתה בת 19. הייתה זו יצירת יש מאין.

שרה וכל בני המשפחה היו מגויסים לעבודה. על שרה ורבקה, עוזרותיו של אהרן, הוטל בעיקר למיין את האוספים ולקטלג אותם. שרה גם הייתה המטאורולוגית הראשונה של ארץ ישראל. כחלק מהמחקרים היה עליה למדוד נתונים מטאורולוגיים שלוש פעמים ביום ולארגן אותם. אהרן לימד את האחיות עקרונות מדעיים, חשיבה מדעית, יכולת התבוננות, ובעיקר העביר להן אהבה עצומה לצומח, לאדמה ולסלעי ארץ ישראל. בכך קיבלו בסיס ולגיטימציה להיות נשים שגורלן שונה מזה של רוב הנשים בתקופתן.

רוחות זרות

אהרן קיים קשרים הדוקים עם יהדות הגולה, והבית היה משופע בביקורים של אורחים מהעולם. רבים מגדולי התקופה התארחו בו. רבים מהם ראו באהרן ובבני משפחת אהרנסון מודל ליהודי החדש, אידיאל הצבר העברי – הגשר הנכון בין העבר לעתיד, בין מזרח למערב. בני המשפחה עצמם הרבו במסעות לארצות השכנות, וחלקם אף נסעו

שונה מזו של רוב בני העלייה השנייה, הסוציאליסטית. בית אהרנסון ריכז סביבו צעירים מבני הארץ שדגלו בחיבור לאדמה ולתושבי המקום הערבים, חיבור למסורת ישראל, לנביאים ולדמוקרטיה; צעירים שהאמינו בחופש ליזום, ורצו בשותפות עם יהדות ארה"ב.

בכל השנים הללו היתה שרה מעורבת הן בעבודתו המדעית של אהרן והן בפעולותיו של אלכס בייסוד "הגדעונים". היא לא הייתה מובילה מבחינת רעיונית כמו אחיה אלא יותר זו שנושאת בעול, מקשיבה, אחראית לביצוע המעשי של הדברים וסופגת עוד ועוד.

משולש אהבה טרגי

במקביל לכל סערות החיים בתקופה זו, חוותה שרה בגילאי 18-23 סיפור אהבה טרגי.

אבשלום פיינברג – יליד הארץ, דמות סוערת ומורכבת, לוחם כפרש ערבי ומשורר עם נפש עשירה התקרב לחוג המשפחה. אבשלום מצא אצל אהרנסונים את הבית שחיפש, את הבית שבו רוחו הצמאה לחופש ולגדולות מוצאת מנוח.

בשנת 1909, כשאבשלום חזר לארץ בתום לימודיו בצרפת, הוא נקשר לאהרן ולאכס, ניהל את התחנה בעתלית וחבר להקמת "הגדעונים". הקשר עם שרה וכן עם רבקה התחדש והתעצם. המפגש ביניהם הוא כמכת ברק לשלושתם. שתי אחיות, בהפרש גילאים של שנתיים זו מזו, התאהבו בעלם החמודות אבשלום. הוא התאהב בשרה. משולש אהבה טרגי.

מבחינה ביוגרפית-רוחנית, תקופת הגיל 21-23 מאוד משמעותית, שכן זה הגיל שבו חודרת הרוח – כוח האני – לישות האדם. האירועים שאדם עובר בשנים אלו בכוחם לתת רמז לעוצמת הרוח כפי שתתגלה בחייו.

בין שרה ואבשלום, למרות המשיכה העזה, התקיימו מחסומים עמוקים ולתוך מחסומים אלו נשאבה רבקה. זו עד יומה האחרון תטען שאבשלום השיב לה אהבה ושהייתה מאורסת לו – טענה שכל העדויות מאותה תקופה שוללות מכול וכול, בין היתר בשל העובדה שבתחילת מלחמת העולם עזבה רבקה את הארץ לארצות הברית, שם התארסה לגבר אחר.

כך או כך, מסיבות שעד היום אינן ברורות די צורכן, ואולי מתוך התחשבות באחותה המאוהבת, בחרה שרה להינשא לאיש אחר, חיים אברהם, סוחר אמיד שעמו עברה לגור בקושטא.

לאחר שנת נישואין אחת, שבה סבלה מגעגועים עזים הביתה ומבדידות בשל היעדרויות תכופות וארוכות של בעלה, עזבה אותו ללא גירושין וחזרה הביתה.

אלו הם ימי תחילת מלחמת העולם הראשונה ושרה בת ה-25 לוקחת מזוודה ועולה על הרכבת שנוסעת מקושטא לארץ. במסעה הארוך, בן חודש הימים, היא עוברת בגיא ההריגה של העם הארמני. לעיניה הצעירות נגלים מחזות זוועה. עשרות גופות נזרקות על המסילה והרכבת נוסעת עליהן. כלבים אוכלים פגרי אדם. נהג רכבת טורקי שופך מים מול הארמנים הגוועים בצמא. גברים טורקים מתעללים ואונסים נערות ארמניות.

שרה שחוזרת לישראל היא שרה אחרת משיצאה. היא חשה שכאב העולם על כתפיה ושגורל עם ישראל יהיה כגורל העם הארמני אם היא – שרה – לא תפעל.

היא חוזרת עצמאית ומשותררת יותר. הסבל העמוק חולל בה טרנספורמציה. שנים מאוחר יותר כתב האח אלכס בספרו בגן המחשבות: "רק הסבל, סבל עמוק ונפשי, מגלה לאדם

את האופק האלוהי. הסבל משחרר מהמחשבה ומגביר את רגישות הנשמה".

פרידה, חצי פרידה

גם אהרן עובר טרנספורמציה – מאיש מדע למדינאי המחשב ואומד את הכוחות הפועלים סביבו. אהרן, בחוש נבואי כמעט, חרד מסוף הציוויליזציה האנושית כמידה שטורקיה וגרמניה יצליחו לכבוש את העולם. הוא חש שהחיבור בין הברבריות הטורקית ובין השיטתיות הגרמנית הוא קטלני.

בתחושה של נביא המציל את עמו ואת האנושות, החל לפעול ליצירת מקום על פני האדמה שבו יוכלו להתקיים ערכי הרוח. מתוך צורך והבנה אלו הקים יחד עם אבשלום את ניל"י – רשת ריגול שעיקר פעילותה הוא מסירת ידיעות לאנגלים על הכוחות העות'מניים.

מבחינת אהרן היה זה צעד דרמטי. הוא סיכן את הישגיו כמדען – ובכללם חוות הניסיונות – שלא לדבר על סיכון חייו האישיים, חיי משפחתו וחיי חבריו הקרובים. הכול למען רעיון שספק אם יצליח לממש, שכן בפועל עדיין לא התקיים כל קשר עם האנגלים – אלא רק בחזונו. כלומר, משימתו הייתה לשכנע את האנגלים לחבור אליו. צעד זה היה מנוגד למדיניות היישוב, שדגל באי-עשייה והגיב לגזרות ולעושה שסבל מידי הטורקים בכניעה ובפחד. אהרן ואבשלום ראו בהתנהגות זו של ראשי היישוב פחדנות ושפלות רוח. שרה הייתה שותפה לגישתם, ובשובה לארץ הצטרפה לרשת.

קבוצת ניל"י אספה ידיעות והעבירה אותן לאנגלים. פעם בחודש הייתה מגיעה אנייה ועוגנת מול חוף עתלית. מהאנייה היה יורד מישהו ומתקרב בשחייה, מוסר הוראות הלאה, ולוקח את חומר הריגול על פעילות הצבא הטורקי בארץ

שנאסף על ידי רשת ניל"י. בתמורה היה השליח מביא עמו זהב למימון המשך הפעילות.

בשנת 1916 אבד הקשר עם האונייה ועם אהרן ששהה בחו"ל באותה עת. גם אלכסנדר ורבקה היו בארצות הברית כבר מתחילת המלחמה, ואת רשת הריגול ניהלו אבשלום ושרה יחד עם יוסף לישנסקי (דמות צבעונית ושנויה במחלוקת מבני התקופה). במצוקתם, בשל הקשר המנותק, החליטו אבשלום ולישנסקי לצאת דרך המדבר למצרים, כדי לנסות ולחדש את הקשר עם האנגלים.

שרה הייתה האחרונה מבני המשפחה שראתה את אבשלום. לרגעי הפרידה ביניהם הייתה עדה טובה גלברג, חברת רשת ניל"י וחברתה הטובה של שרה. אבשלום ושרה עמדו על השביל. כשיחתם האחרונה אמר אבשלום לשרה שאם תאמר לו לא לצאת למשימה הוא יישאר בארץ. שרה ענתה שיעשה כראות עיניו. לפי סיפורה של סבתי סנקה, טובה הייתה קוראת בקלפים וכנראה ניחנה בראייה על-חושית. היא ראתה בקלפים שסיכויי של אבשלום לחזור ממשימתו קלושים. שרה ידעה זאת, ואכן, אבשלום יצא לדרך ממנה לא שב.

הליכה לעתלית

עם היעלמו של אבשלום בינואר 1916 קיבלה שרה את תפקיד ראש ניל"י – והיא בת 26. תשעה חודשים כיהנה שרה כראש ניל"י, תשעה חודשים שהלידה שהתרחשה בסופם הייתה מותה הפיזי של שרה. כל יום בחודשים האלה היא נהלה מאבק. מאבק בניהול השוטף של התחנה בעתלית, דאגה לבית אביה בזיכרון יעקב, איסוף ידיעות ברחבי הארץ, גיוס מרגלים חדשים, ריכוז הידיעות, הצפנתן בכתב סתרים והעברתן לאונייה. והמתח כל חודש מחדש: האם תבוא האונייה? וכשהאונייה מגיעה –

לדמויות ולקחת מרחק מסיטואציות. אני מתכוננת גם על אותו צד באישיותה שיודע להקסים, על עובדת היותה אישה מצודדת; על האומץ המוחלט שלה; על יכולתה ליצור מציאות באקטיביות פנימית; ובעיקר על המחיר הנורא של היותה מרגלת. שרה, הידועה בכנותה, ללא ספק שילמה מחיר נפשי כבד על החיים בשקר.

תמונה שנייה – כחודשיים לאחר שאבשלום יצא למצרים, והיא כבר בראש הארגון, חזר לפתע יוסף לישנסקי והודיע לה שאבשלום נהרג במדבר. שרה הגיבה בככי היסטרי ובכאב נוראי, אבל כבר באותו ערב נראתה כמתאוששת, חילקה הוראות לפקודיה, ואיש לא יכול היה להרגיש בכאבה ובייסוריה. מתמונה זו עולה הסערה הפנימית מול יכולת השליטה כלפי חוץ. מאז מותו של אבשלום משהו בקרבה מת. הוא היה שותפה האמיתי למסע. בספר חיי שרה מאת 'פולסקין נכתב שמאז מותו כבר לא הייתה לה אחיזה בחיים כישות פרטית וכולה הפכה קודש ליעודה.

תמונה שלישית – ב-17.7.1917, כארבעה חודשים לפני מותה, הוזמנה שרה למפקדה הבריטית במצרים, שם נמצא גם אהרן באותה עת. שרה עברה קורס בריגול ובשינוי קודים. בקהיר, עיר בירה עם חיים תוססים, רחוק מהארץ ומהמתח היומיומי – הייתה לה הזדמנות להתייחד עם כאבה הפרטי ולהתבונן בתוכה פנימה. למרות שהייתה גם חולה מאד, שכן סבלה מקדחת ומחום בלתי פוסק, היא תפקדה ולמדה. נפשה שבורה, הכאב על אבשלום עצום, אך כלפי חוץ היא נעימה, אדיבה ופשוטת הליכות.

היא ידעה שהיא חוזרת לארץ לעבודת ריגול מתישה, שהחבל סביב ניל"י מתהדק והולך, ועמו גוברת וגואה שנאת היישוב. אהרן והקצינים הבריטים הציעו לה להישאר

הליכה לים, לעתים בגשם סוחף וסכנת נפשות על מנת לפגוש את אנשיה.

בשיא פעילותה מנתה ניל"י כ-35 איש, והיחסים האישיים בה היו מורכבים מאוד. התקיימו בה מאבקים על דרכי פעולה אסטרטגיות, ועלתה תדיר השאלה במי לתת אמון. החברים חלקם היו מהמשפחה וחלקם זרים, ושרה הייתה צריכה לתווך ולגשר. לצידה היו שני עוזרים – ליובה שניאורסון, עוזרו של אהרן, ויוסף לישנסקי, שניהם העריצו ואהבו אותה. שרה צריכה הייתה לתמרן בין הערצתם, קנאתם ההדדית ואהבתם אליה, וכל זאת בחשאי, בעוד כלפי חוץ הכול כרגיל.

המצב בארץ היה קשה: היישוב סבל מעוני, השלטונות הטורקיים כרתו עצים להסקה ולהפעלת הרכבות, גייסו יהודים לצבא הטורקי וסגרו את הגישה לארץ. השלטון אף הגלה יהודים מבתיהם – יהודי יפו הוגלו לזיכרון וחיו בשולי המושבה בלא בית, פליטים בארצם.

שרה סייעה בעזרת הזהב שקיבלה מהאונייה גם לראשי היישוב, ובזה החלישה את עוצמת ההתנגדות לפעולת הריגול של ניל"י.

שרה – קווים לדמותה

תמונה ראשונה – מתוארת בספרה של דבורה עומר, שרה גיבורת ניל"י: שרה הוזמנה למסיבה אצל ידיד טורקי שהיה בקשר עם המשפחה. היא החליטה לנסוע ללוע הר הגעש, אישה לבדה, במטרה להשיג ידיעות. ממפת קטיפה תפרה לעצמה שמלה וכמו מלכה נכנסה למסיבה, הקסימה את הקצינים הטורקים, פטפטה עמם והצליחה לאסוף מידע.

כשאני חושבת על תמונה זו, עולה בפניי היוזמה של שרה, היצירתיות שבה, כישרון המשחק ויכולתה להיכנס

מודעים היטב לכך שהצהרת בלפור קרבה והולכת. הגאולה קרבה, אבל האם אנשי ניל"י יחזיקו מעמד עד שתגיע? שרה החלה בהכנות לאפשרות שהרשת תיתפס בידי הטורקים. היא השמידה חומר מחשיד, והטמינה באדמה את אוסף הצמחים, העשבייה המחקרית של אהרן ומחקרים חשובים פרי עבודתו. היא אף הפקידה בידי ועד המושבה 500 לירות זהב, סכום עתק במונחי הימים ההם, כדי שאם יאסרו אותה תוכל לתת הוראות מהמאסר איך או למי מבין הטורקים לתת את ה"בקשיש". ברור היה שזה רק עניין של זמן עד שהטורקים יבינו שהפתק שנתפס על היונה שייך לרשת הריגול ניל"י.

כמדי חודש, הגיעה האונייה לחוף עתלית. שרה ואנשי ניל"י יכולים היו להינצל באמצעותה. חברים בניל"י אכן רצו לעלות עליה, אך שרה עמדה על כך שחבר בניל"י צריך לשלם את המחיר, ואין להפקיר אף אדם מאחוריהם. פרט לאשת אחיה שמואל ובנם ידידיה היא לא הרשתה לאיש להימלט.

בערב סוכות (1917) השתתפה שרה במסיבת אירוסין בזיכרון, והודיעה למשתתפים האחוזים פאניקה שאין להם מה לדאוג לגבי הגעתם של הטורקים למושבה, כי רק אותה הטורקים מחפשים.

מותה של שרה

ואכן, הטורקים הגיעו ישר לבית אהרנסון. יוסף לישנסקי ברח להרים. במושבה נשארו שרה, צבי והאב אפרים-פישל. הטורקים אסרו אותם, ובמקביל הציבו תותחים סביב זיכרון יעקב ונתנו אולטימטום שאם תוך שלושה ימים לא ימצאו את יוסף לישנסקי יהרסו את המושבה. הם עברו מבית לבית, לקחו אנשים והכו אותם במרכז המושבה. חברי זיכרון, פרט

במצרים ולנוח. שרה סירבה בטענה שזו אחריותה האישית כמפקדת, ואם יתגלה סודה של ניל"י לטורקים, הרי שהיא אחראית לכול: "על אף הסכנות החלטתי לשוב, ואם נעשו שגיאות ויתגלו סודות, הרי אני אחראית להם ודמי על ראשי ולא אחרים".

מתוך סבלה, ובתוכו, נתגלה בפניה סוד גדול: העיקר אינו כי יאהבו אותנו – העיקר, שבידינו אנו היכולת לאהוב.

נתגלה לה כי האהבה השואפת רק לקבל דומה לנר אשר יכבה כל רוח וכי אהבה אשר מקורה ותכליתה לתת שמן היא, העושה את הנר לנר תמיד.

ומאז כל חייה היו אהבה. אהבה למתיה היקרים והקדושים, אהבה לכל אלה אשר לאל ידה לעזור להם. אהבה לטבע, ליקום, ומעל הכול – זאת אהבה בוערת אין סופית לריבון עולם.

אלכסנדר אהרנסון, בגן המחשבות

יונת מלחמה

בדרך כלל נשלחו הודעות מוצפנות באמצעות יוני דואר ממין נקבה. בטעות נשלחה יונת דואר ממין זכר, וזו נתפסה עם הודעת ריגול. חשד הטורקים התעורר. היישוב הפעיל לחצים על שרה להפסיק את הריגול, ומנגד הגיע הקרב על ארץ ישראל בין האנגלים לטורקים לשלב ההכרעה.

כעת שרה ניצבת מול היישוב, המאשים אותה בסיכון כל המפעל הציוני. היא מוקפת שנאה והשמצות. מרכלים על טוהר המידות שלה, על החופש שלה, על היותה בחורה יחידה בין גברים. בה בעת, היא מגבירה את איסוף הידיעות, כי האנגלים מתכננים קרב מכריע בבאר-שבע ובני המשפחה

לכודדים, נשבעו לטורקים שאם היו יודעים איפה לישנסקי היו מגלים והבטיחו שיעזרו לחפש אחריו. אומנם הבטחה זו הרגיעה את הטורקים, אבל במקביל גאתה האיבה כלפי חברי ניל"י, שהואשמו בכל הסבל שנגרם לתושבי המושבה.

שרה לקחה על עצמה את האחריות, אבל הטורקים בשלהם. שרה, אחיה צבי, אב לחמישה, ואפרים-פישל אביה בן ה-70 עמדו במרכז העיניים. תמונת העיניים נוראה – הראשון שריכזו בו את העיניים היה האב. מעניו קשרו את ידיו ואת רגליו לשני רובים, אילצו את שרה ואת צבי להחזיק בהם, ודשו את בשרו ללא הרף. אפרים רק צעק "שמע ישראל". בשלב מסוים חששה שרה פן יישבר אביה ופנתה אליו כדי לחזק את רוחו: יש לו עוד מעט שנים לחיות ומוטב שימות כנכד החשמונאים, אמרה. האב התרגז על שהיא לא מתביישת לפקפק בו. בלילה חבשה שרה את פצעיו וסעדה אותו ברחמים ובאהבה, ובמקביל שלחה הוראות לא להסגיר מאום לטורקים ולהפעיל את הכסף שהכינה מראש ל"בקשיש". למעשה, הוראה זו לא בוצעה והכסף נעלם.

למחרת החלו עינויי שרה. ארבעה ימים עברה שרה עינויים ושתקה. דשים את בשרה בפרגולים, לוחצים את אצבעותיה בין הדלת למזוזה, צובטים את בשרה במלקחיים, שמים ביצים רותחות תחת בית שחיה – ושרה שותקת, או אומרת: "אני לבד ברשת, אף אחד לא עזר לי". בקול נוקב חזרה ואמרה להם שהם לא יוציאו ממנה דבר, שהיא לבד, שהיא לא תתחנן בפניהם. והיא הן ראתה מה הם עשו לעם הארמני.

ביום החמישי היא החלה לצרוח, והצעקות נשמעו בכל זיכרון יעקב. האנשים ישבו ספונים בבתייהם ורק צעקות שרה נשמעו במושבה. ביום הזה החליטו הטורקים להעביר את הנחקרים לנצרת להמשך החקירה. בעוד כולם סגורים

בבתייהם והתותחים מוצבים סביב – מוכנים להריסת המושבה – הוליכו מעניה את שרה ברחוב הראשי.

קומתה זקופה, רגליה בקושי נושאות אותה – הצליחה שרה לשכנע את השומר לתת לה להתקלח ולהחליף בגדים. היא כותבת מכתבים, זורקת אותם מהחלון, ואז היא יורה לתוך פיה מאקדח שהסתירה שם מראש. אך הכדור לא עשה את מלאכתו, שרה נותרה בחיים, משותקת בכל חלקי גופה ובהכרה. כששבו החוקרים הטורקים להמשיך בחקירתה והיא כולה משותקת, החלה שוב צורחת עליהם שהיא לא מפחדת. שלושה ימים שכבה כך שרה, ואולי סבלה סדק משהו גם בליבות הטורקים. הם הרחיקו את התותחים מזיכרון, והמושבה ניצלה.

גם במצבה זה המשיכה לתת הוראות להשמדת חומר מחשיד והעבירה ידע איך לאותת לאנגלים.

ביום השלישי לשיתוקה החלה שרה לצעוק שהיא משתגעת והתחננה שיתנו לה להיפרד מהקרובים לה. מבוקשה זה ניתן. היא ביקשה שישמרו על אביה, ועוד באותו היום נפטרה.

כל בני המושבה השתתפו בהלוויה. כל מתנגדיה ושונאיה, וגם הטורקים המענים. כשהגיעו לקבר לא נסתיימה עדיין חפירתו. לא נאמרו דברים ולא נישאו נאומים. זו הייתה הלוויה שקטה.

כשסיימו לכסות את הקבר הטרי בעפר, החלו גשמי היורה לרדת.

חלק שני: רוח בחומר

התחלתי בשאלה מאין גייסה שרה את הכוחות לייעודה. את חלקו הראשון של המאמר הקדשתי לכוחות מהבית שעיצבו אותה. כעת אני רוצה להתייחס לכוחות הרוח, כוח האני בחיי שרה ומשפחת אהרנסון, שכן בלעדיהם אי אפשר להסביר את מהלך האירועים שתיארת.

האהרנסונים פעלו בחומר, ואכן היתה להם יכולת מופלאה בעולם החומרי, אך מטרתם הייתה להחדיר את הרוח לחומר – הן במימד האישי והן בזה של ארץ ישראל כהיכל חומר לערכי הרוח המגולמים בדת היהודית. כל זאת תוך תחושת אחריות לכלל הציוויליזציה האנושית. לתפסתי, את כוחם ואת השראתם הם קיבלו מתוך חיבור עמוק לרוח.

בתשובה לעוזרו ליובה שניאורסון, ממשפחתו של הרבי מלובביץ', המתלונן שהם מקריבים את החירות ולא זוכים להערכה, כתב אהרן אהרנסון במכתב מ-9 באפריל 1917:

אם נקבל את הייסורים האלה באהבה או באנחה, אין אנו בני חורין להיפטר מהם, וחוששני שאין אנו אפילו בני חורין להשליך מעלינו את העול שהעמסנו על צווארנו לכאורה ברצוננו הטוב, לא כן "נביא בעמך נתחין" ואת דעתך לא שאלתי [...].
תהינה עינינו תמיד תלויות לא אל המצב הנוכחי הנורא והמעיק אלא אל העתיד המזהיר שאנו לא נראהו, ושאחרים שאינם כדאיים יהנו ממנו.

ולגבי המימד האוניברסלי, עדות מתוך תזכיר למען ארמניה מאת אלכסנדר אהרנסון:

ארמנים אחי! יהודי מדבר אליכם, בן הוא לגזע מעונה, שסוי ונרדף. כשם שגזעכם אתם מעונה, שסוי ונרדף.

סובלים אתם על היותכם נאמנים לדת שנתן ישו לנוצרים. ואנו סובלים על תתנו את ישו לעמים הקוראים לעצמם נוצריים.

ניו-יורק, נובמבר 1915

אלמנט נוסף בחיבור לרוח הוא רובד הנצח, כמימד שממנו נטענים בכוחות ושרויים בו באופן מודע למחצה. ביטוי לכך ניתן למצוא בדבריו של אלכסנדר אהרנסון מתוך ספרו בגן המחשבות:

בלילה בלילה לצאת על כנפי הרוח...
נשוחח עם היקר בעולם הנצח...
ובשובנו אל המציאות והבאנו איתנו מן האור,
מהאהבה והאמונה בהם טבלנו בהינשאנו על כנפי הרוח...

בוקר בוקר נחזור אל החיים כשרסיסי הנצח עודם דבוקים בכנפינו להאיר בהם את אפלת הזמן.

ובאותו הקשר – השם ניל"י לקוח מספר שמואל א', והוא ראשי התיבות של המשפט "נצח ישראל לא ישקר". אף כאן נגלים מימד הזמן – נצח – והתחברות חיה להוויה שהיא מעבר לחומר ולזמן הליניארי.

להישאר אמיצה בלבד

חצי שעה לפני שהתאבדה כתבה שרה את מכתבה האחרון לדוד שטרנברג, מאנשי זיכרון היחידים שהיו בעדה. ברגעיה האחרונים דאגה למשפחות האסירים, נתנה הוראות

של שרה היה באיזון, שכאמור הוא ביטוי נוסף לאקטיביות של הרוח.

שרה בדרכה ובחייה הייתה פורצת דרך, ישות שהקדימה את זמנה. ובוודאי לא מקרי הדבר שכל פועלה של שרה היה כאישה, אישה שהיה בה שילוב נדיר של תכונות נשיות וגבריות. ממקום זה שרה גם סללה דרך לנשים אחרות, כי כשאדם אחד פורץ דרך חדשה בחייו, הוא פותח בזה את השער לשאר האנושות.

משפחה שהקדימה את זמנה

שרה הייתה פורצת דרך בחייה, אישה שהקדימה את זמנה, ולמעשה משפחת אהרנסון כולה הייתה ישות שהקדימה את זמנה. ערכים של אינדיבידואליות, חופש מחשבה, חופש אישי ויצירתיות היוו קו משותף לכל בני המשפחה. אהרן באישיותו ובחוכמתו היה המוביל העיקרי – חייו, ניתן לומר, היו מופת לערכים אלו. גם כתביו של אלכס מעידים על עניין עמוק ברוחניות של העידן החדש, רוחניות הנובעת מתהליך אישי ולא מתוך דוגמה דתית.

המשפחה הייתה מחוברת למסורת ישראל, וראתה בחיים בארץ ישראל המשך טבעי ומתחדש של דת ישראל, תוך כדי יצירתיות מתמדת. המשפחה הייתה קשורה בקשר עמוק לנופי ארץ ישראל, לאדמתה ולתושביה המקומיים הערבים, ומתוך חיבור זה חיה בה שאיפה עזה ליצור את האומה שבדרך.

רוח זו של המשפחה תרמה למימד הטרגי במפגש עם היישוב, ובעיקר עם אנשי העלייה השנייה, שהגיעו ממזרח אירופה והחלו להתבסס ככוח מוביל בבניית האומה. בני העלייה השנייה היו שטופים באידיאולוגיה סוציאליסטית,

למשכורותיהם, וסיפרה כי שמעה בשיחה בין הטורקים שמות של שלוש נשים יהודיות שמסרו אותה ואת חבריה לידיהם. אבל מוסיפה: "אין דבר... יהנו!... אני איני מתחשבת עם מנוולים; אני שאפתי לעמי, להטבת עמי, ואם עמי נבזה... יהי!"

בדברים אלו אני רואה אהבה בפעולה; הדאגה לאחר, לפועלים, לתחנת הניסיונות – עם הכאב על הבגידה ועל השנאה של תושבי מושבת מולדתה זיכרון יעקב, הכאב על שחלק מאנשי זיכרון שמחו בעינוייה. שרה מתחברת לטוב שהוא מעבר לאנשים.

מדהימה בעיניי יכולתה לסלוח למרות הכול, לסלוח לאנשים שגדלה איתם אך שנאו אותה ונשבעו להסגירה. היה לה הכוח לסלוח – ויחד עם זאת לחוות את חוויית המציאות הקשה ואת האכזבה מהאנשים – והכול חצי שעה לפני יריית ההתאבדות ולאחר שבוע של עינויים קשים.

אפשר לראות את המאבק הרוחני כמתח בין פחד לאהבה – שני הניגודים הגדולים ביותר. אלו הם ניגודים הדורשים איזון, איזון שמקורו מגיע רק מהאני, מהמימד הרוחני. כל חייה של שרה היו חדורים במאבק נגד הפחד, ובסיומם הגיע המבחן הגדול מכול – לעבור את מחסום ההזדהות עם הגוף הפיזי ולהישאר אמיצה בלבד; ומול זה ניצבת האהבה העצומה, שגם בשבוע האחרון לחייה הרעיפה על אביה ועל הסובבים אותה, ובכלל זה התייחסותה האנושית לשונאיה היהודים.

התבוננות ביוגרפית מראה שבאנשים שתרמו לעולם יש בדרך כלל חוסר איזון בין חלקים באישיותם. אבל שרה הייתה אישיות מאוזנת בין כוחות הרצון, הרגש והשכל – אישיות שדווקא בכוח האיזון הצליחה לעשות מעשה קיצוני. סוד כוחה

ההקרבה. ואולי לא יכול היה לחיות עם ידיעה זו, ועל כן נפרד מהאדמה בגיל כה צעיר? באחת מטיסותיו בין לונדון לפריז לוועידת השלום שבה השתתף נעלם המטוס הצבאי הקטן שבו טס – או לפי התחושות של בני המשפחה, הופל במתכוון על ידי הבריטים – מעל תעלת למאנש. אהרן סיים את חייו בהיותו 43 בלבד.

חשבתי שוב על המתח בין כוחות החיים והתודעה, על כך שכוחות החיים הטבעיים צריכים לסגת כדי שהתודעה תתפוס את מקומה. תמונה זו עלתה לי בעוצמה לאור העובדה שמלכה ואפרים-פישל הביאו לעולם שמונה ילדים, אך רק שני בנים – שמואל וצבי – הקימו משפחות. מקומו של צבי, אבי סבי, היה מיוחד ואחר, מאחר שבפעילותו במהלך האירועים היה נשוי ואב לחמישה.

וסבתא רבתא, מניין מצאת את היכולת להלביש את בנך אבנר, בן התשע, בגדים המלאים כיסים ובתוכם כסף "בקשיש" לשומרים הטורקים ולשולחו למתחם העינויים כדי שישמש ערוץ קשר? ערוץ קשר זה אכן היה חשוב, שכן דקות ספורות לפני התאבדותה של שרה עמד אבנר מאחורי החלון וקיבל את מכתבה האחרון ובו הוראות לפעולה.

וסבא אבנר, לא דיברנו על זה אף פעם במשפחה שלנו, אבל כילד רך בן תשע שנים – כיצד עוצבו בנפשך זעקות הסבל של המעונים?

בשנת 1919 נפל מטוסו של אהרן, בעוד כתביו משמשים לעטיפות דגים בשוק בדמשק. נותרה משפחה מוכה וחבולה, מנודה על ידי היישוב וכל פועלה מושמץ ומוקטן. כוחות המשפחה הובסו בקרב על עיצוב המדינה שבדרך, ויידרשו לפחות עוד 20 שנה של נידוי כבד עד שמישהו מחוץ למשפחה יכתוב עליה משהו חיובי.

שבה הדגש הוא על כוח הקבוצה ולא על האינדיבידואליות. הם עלו לארץ מתוך מרד בהוריהם והתנתקות ממסורת ישראל – סיסמתם הייתה "עולם חדש נקימה".

כשנים שבהן פעלו בני אהרנסון בזירה הפוליטית-מדינית, הם היו מנוודים ומושמצים על ידי ראשי היישוב מפחד תוצאות פעילותם נגד הטורקים. בעצם, בדחיית הפעילות של המשפחה נדחו למעשה גם הערכים והרוח שייצגו, דחייה שנמשכה עוד 20-30 שנה לאחר נפילת רשת ניל".

כך או אחרת, מעבר לערכי התפיסה הסוציאליסטית שהתגבשה בהמשך כקו המוביל את המדינה הנכנית, היו גם קולות נוספים, קולות שהושקו ונדחו באגרסיביות ובלהט המהפכה. אי אפשר להתעלם מהעובדה שבכתבי המשפחה יש ראייה כמעט נכואית של הסכנות הצפויות מתפיסת עולם סוציאליסטית זו.

סיום שאינו סוף

תמונת ההתאבדות של שרה, תמונה שנשאתי כילדה בדמיוני, מתחוורת לי כיום כתמונה שמבחינה רוחנית עדיין יש בה סוד עברי. התאבדות לפי הדת היהודית הינה מעשה חמור ביותר, ושרה אכן גם נקברה מחוץ לגדר (ובפיתרון יצירתי, עם גדר מסביב לקברה), אך מהי משמעותה הרוחנית של התאבדות בנסיבות חייה? שכן, כמעשה זה היא הצילה את שאר חברי ניל". היא לא רצתה למות, אך יותר מכך לא רצתה לדבר, ועד לרגע האחרון חישה את צעדיה.

חי עדיין בתוכי הקשר שרה – אהרן. כיצד אהרן יכול היה לחיות עם הידיעה על המחיר ששילמו שרה והמשפחה כולה? הרי הדחף הראשוני של יצר הקיום הוא להגן על בני המשפחה, ואהרן ביודעין הציב במקום הראשון את

חלק שלישי: קבוצה רוחנית

הקבוצה הרוחנית שהקימה את איטליה המודרנית בהרצאות 11-12, שאוגדו בספר יחסי קארמה כרך א', שטיינר מתאר את הכניסה של המלך ויטוריו אמנואלה לנפולי לצד ג'וזפה גריבלדי ולוחמיו, לאחר שאלה הביאו לשחרור העיר. לולא היה המלך רוכב אל תוך העיר יחד עם גריבלדי, הלבוש בחולצה האדומה המוכרת שלו, לא היה העם מקדם את פניו בתרועות של שמחה. גרוע מזה, שטיינר מדגיש, העם היה בוודאי מקבל את המלך בשריקות של בוז. התרועות נועדו לגריבלדי. גריבלדי עשה את כל שביכולתו כדי להביא לשלטון את השושלת של ויטוריו אמנואלה. המלך היה צריך רק לצעוד לתוך האזורים שגריבלדי נלחם בגבורה כדי לכבוש. מעניין לציין שאיש מצד משפחת המלוכה או ממקורביו של המלך לא הפגין הערכה אמיתית כלפי מה שהשיג גריבלדי.

דרך פינוי המקום למלך סלל גריבלדי את הדרך להפיכתה של איטליה לממלכה. ממלכה ולא רפובליקה. הדבר תמוה מאוד, כיוון שרוחו ואורח חייו של גריבלדי היו חדורים באידיאלים של חופש, שוויון וקידמה, וצורת שלטון רפובליקנית הייתה מתאימה לו הרבה יותר. הוויתור שלו על האפשרות הזו מרשים אף יותר נוכח העובדה שהיה לו את הכוח להפוך את איטליה לרפובליקה, אך הוא לא פעל לכך (להרחבה על חייו של גריבלדי קראו במאמרי לחשוב קארמה: יסודות לחקירה רוחנית, אדם עולם מחקרים, אוגוסט 2017). שטיינר מציין שבאותו אזור קטן יחסית, בטווח שנים לא רב, נולדו ארבעה גברים: ג'וזפה גריבלדי (מנהיג ולוחם), ג'וזפה מציני (פוליטיקאי והוגה דעות איטלקי רב השפעה),

וכעת, 100 שנים לאחר המאורעות, אני, שנושאת כנפשי את הדמויות, רואה שגם אלו שעבורם זהו סיפור רחוק של משפחה אחרת, משהו בדמותה של שרה ובקורות המשפחה נוגע באופן עמוק ומהותי. הרעיונות והאימפולסים שהאהרנסונים הביאו רק הולכים ומתחזקים והמבט הציבורי עליהם רק הולך ונמלא בהבנה ובקבלה.

דבר נוסף: ארבעה אישים אלה ירדו יחד כקבוצה – ולמרות דעותיהם הארציות השונות, ואף על פי שלא היה ביניהם קשר ארצי של אחווה, הם היו מאוחדים במשימה. ובעצם כל כוחות החיים שלהם, הכישורים, המטרה, היו מכוונים למשימה משותפת: יצירה של אומה על פני האדמה. העבודה הרוחנית שנערכה בגלגול קודם עברה טרנספורמציה לכוחות יצירה ארציים.

הבה נתבונן על האיכויות של עבודה רוחנית: היכולת להיות מעבר לכוחות הפיזיים ובעזרת כוחות גבוהים יותר לעצב את עצמך ואת גורלך; היכולת לעצב את הפיזי, כדי שזה יהפוך לכלי בו יכולים לשכון היבטים רוחניים; היכולת להיות שונה, להיות מחובר לאמת הפנימית ולפעול על פיה – דבר שמאפשר להתנתק מהנורמות של הסביבה; הביטחון ביכולת ובאמצעים העומדים לרשותך כדי להשפיע על אחרים ולהוביל אותם לטרנספורמציה אישית. כל אותן מהויות רוחניות שדמויות אלה רכשו במיסטריה לבשו צורה ארצית בגלגולם כמייסדי איטליה. העוצמות שקודם שירתו טרנספורמציה אישית הפכו לכוחות שמחוללים טרנספורמציה רחבה.

מה הם מאפייני קבוצה רוחנית שיורדת לחיים ארציים עם מורה? מהידע של שטיינר עולה מאפיין בולט: מטרה משותפת. המורה, גריבלדי במקרה זה, נתן את האנרגיה הבסיסית, אבל לא בנה צורות. התלמידים הם אלו שבונים את הצורות. הצורות יכולות להיות שונות ומנוגדות, אך מכוונות לאותה המטרה. מאפיין נוסף הוא שאין לתלמידים חוב אישי אחד כלפי השני, אלא הם משוחררים למשימה ולגורלם. המורה הוא בעל חוב אישי לתלמידים – והוא לא משוחרר לגורלו. כוחות ההקרבה הגדולים ביותר הם של המורה, שבעצם צריך לוותר על האגו שלו ועל החופש לפעול על

קמיליו קאבור (ראש ממשלת סרדיניה-פיאמונטה) וויטוריו אמנואלה (מלכה הראשון של ממלכת איטליה המאוחדת). למרות שהם היו שונים בחשיבתם, ולא פעלו תמיד בהסכמה הדדית, ארבעת הגברים האלה היו למעשה מייסדי איטליה המודרנית. האופן בו התאחדו ארבעה אישים אלה מצביע על כך שיש להם גורל משותף, לא רק בעבור עצמם אלא בעבור העולם. אין ספק שהמשמעותי ביותר הוא גריבלדי עצמו, בעל איכות של חשיבה ורוח שהתבטאו בעוצמה יוצאת דופן.

אי אפשר להסביר את הדינמיקה בין ארבע הדמויות הגדולות האלו, מייסדי איטליה החדשה, מזווית של גלגול ארצי אחד ויחיד, אומר שטיינר. לשם כך נדרש לחזור לעברם הקארמי. שטיינר מספר שהוא הובל לגלגולו הקודם של גריבלדי כמקודש גבוה שעבר חניכה במיסטריות (טקסי התקדשות) באירלנד של המאה התשיעית. בין הגלגול ההוא לגלגולו כגריבלדי, שטיינר אומר, הייתה רק שהייה ארוכה בעולם הרוח. שלושת האחרים – קאבור, מציני והמלך ויטוריו אמנואלה – היו בזמנים הקדומים תלמידיו, תלמידים שהגיעו ממקומות שונים באירופה. במיסטריות האיריות הגיעה דרגת התקדשות מסוימת עם המחויבות לעזור לתלמידים בכל הגלגולים הארציים העתידיים שלהם ולא לנטוש אותם. המשמעות היא שכאשר הם יתגשמו שוב בחיים ארציים, המורה חייב לחוות את הגורל יחד איתם. אילו גריבלדי לא היה המורה של האינדיבידואליות שהגיעה כוויטוריו אמנואלה, אומר שטיינר, אז הוא בוודאי היה מייסד את רפובליקת איטליה.

דבר אחד שמאוד בולט בסיפורן של ארבע דמויות אלו הוא כוחה של הקבוצה. ארבע דמויות עוצמתיות ומכוונות מטרה חוללו מהפך, שינו את פני אירופה ויצרו אומה. בולט כאן

בסיס חידושה של הדת היהודית ברוח העידן החדש. הם היו אנשים בעלי חזון וכוחות עצומים הן בחומר והן ברוח. אי אפשר להסביר את פעולתם ואת הקשרים שביניהם רק במונחים של פסיכולוגיה פרסונלית של גלגול אחד. שורשי העשייה שלהם מקורם ברוח. לתחושת, האהרנסונים היו קבוצה רוחנית, שעבודת ההכנה לפעולתם כאן נערכה בעולמות הרוח. הם באו כל כך מכווני מטרה, עד שרובם, כאמור, לא הקימו משפחות, וכל אחד בדרכו ובכישרונותיו תרם למשימה.

אך איזה סוג של קבוצה רוחנית הייתה זו? האם הייתה זו קבוצה רוחנית עם מורה בתוכה? ואם כן, מי הוא המורה? לפי הידע של מאפייני קבוצה רוחנית עם מורה מקודש ביניהם, אני שוב מתכוננת על העובדות, הדמויות והדינאמיקה: תמיד היה ברור לי כי אהרן היה המוביל ושרה הפועלת. אך פתאום דמותה של שרה וחייה המלאים הקרבה וויתורים בכל הרמות, הן ברמה הרומנטית והמשפחתית והן הקיומית, מוארים בתוכי באור חדש. גילויים חדשים עולים, קשרים מפתיעים מתגלים ומסלולים נסתרים מתחברים.

האם שרה היתה הגריבלדי של האהרנסונים? את התשובה לכך לא נדע לעולם, אך עצם השאלה יוצרת רשת מופלאה ומוארת, המתרחבת ומגיעה לגבהים ולמעמקים, רשת אשר מהווה בסיס איתן הן להווה הנוכח והן לעתיד המתהווה.

פי אמונותיו הארציות, מתוך נאמנות לישות העמוקה שלו, שנמצאת בלא מודע, ויתכן שאף בקונפליקט עם אישיותו הנוכחית. ומדוע זה כך? אולי האחריות של המורה לביטוי הקארמה של תלמידיו והעובדה שאין לו חופש לעצמו הן התוצאה של הגלגול הקודם, שבו הוא בחר בהם, כיוון אותם והכשיר אותם לייעודם העתידי?

כל זה מוביל לשאלת האחריות. מהם גבולות אחריותו של מורה מקודש? סביר להניח שמקודשים ידעו את הקארמה שלהם, את הגלגולים של עצמם את הגלגולים של הסובבים אותם, כמו גם את המפה הכללית של אבולוציית העולם. למקודש יש תמונה גבוהה יותר של המציאות מאשר לתלמידיו. הוא מזהה את הייחודי בכל אחד ואחד מהם, ויש לו תפקיד משמעותי בעיצוב דרכם. האם הוא אחראי לזרע שהוא טומן? שאלות אלו מרחיבות את החקירה של נושא קשרי חוב (להרחבה קראו את מאמרי מערכות יחסים, קארמה וקשרי חוב בגיליון אדם עולם מספר 41, יוני 2016).

האהרנסונים כקבוצה רוחנית

ככל שאני מתעמקת בהבנתה של האהרנסונים, חוזר ועולה בי סיפורה של הקבוצה הרוחנית אשר פעלה להקמת איטליה. אני מחזיקה בתוכי את דמותם של בני המשפחה, את מעשיהם ואת אופי הקשרים שביניהם לאור ידע הקארמה. לפעולתם כקבוצה היה תפקיד מכריע בייסודה של מדינת ישראל ובשינוי גורלו של העם היהודי. מנקודת מבט זו תחושות ושאלות מקבלות מענה, ושאלות חדשות עולות.

אכן, לתפיסתי, הייתה זו קבוצה רוחנית שירדה לאדמה לזמן קצר, לאותו המקום, כמשפחה אחת ועם משימה ארצית: ליצור כאן בארץ ישראל היכל לערכי החופש והשוויון, על

ביבליוגרפיה

1. אהרנסון אהרן, עכו, הוצאת אריאל, תרפ"ה.
2. אהרנסון אלכסנדר, בגן המחשבות, הוצאת טרקלין, 1974.
3. אהרנסון אלכסנדר, שרה שלהבת ניל"י, הוצאת קרני, 1978.
4. אמיר אהרן, אבשלום - כתבים ומכתבים של אבשלום פיינברג, הוצאת שקמונה, 1971.
5. אפרתי יורם, יומן אהרן אהרנסון, הוצאת קרני, 1970.
6. בלקינד איתן, כך זה היה, 1977.
7. יערי-פולסקין י', ניל"י (5 ספרים), הוצאת מסדה, 1939-1946.
8. יערי-פולסקין י', שרה גיבורת ניל"י, הוצאת אישים ומאורעות, 1941.
9. ליבנה אליעזר, אהרן אהרנסון - האיש חמנו, מוסד ביאליק, 1969.
10. ליבנה אליעזר, יוסף נדבה, יורם אפרתי, ניל"י: תולדותיה של העזה מדינית, הוצאת שוקן, 1980.
11. נדבה יוסף, פרופ', יוסף לישנסקי - איש ניל"י, 1977.
12. עומר דבורה, שרה גיבורת ניל"י, הוצאת יוסף שרברק, 1967.
13. שניאורסון לוי, מיומנו של איש ניל"י, הוצאת רנסנס, 1967.
14. תדהר דוד, אנציקלופדיה לחלוצי הישוב, הוצאת ספרית ראשונים, 1955.

שיחות

1. שיחות עם סבי - אבנר אהרנסון, בנו של צבי אהרנסון.
2. שיחות עם סבתי - שושנה אהרנסון, אשתו של אבנר אהרנסון.
3. שיחות עם אמי - מלכה (מלי) אהרנסון-טויב, בתם של שושנה ואבנר אהרנסון.

מאמרים

1. הבית של שמואל אהרנסון, עתמול, כ"ב (3-1) (תשנ"ז 7-1996).
2. לורנס איש ערב ואהרנסון איש ניל"י נפגשים, עתמול, ב (3) (תשל"ז, כרך ב', 1976).

משפחת אהרנסון

ההורים:

אפרים-פישל אהרנסון - נפטר ב-1936, בן מעל 90 במותו.
מלכה אהרנסון - (1853 - 1912), בת 59 במותה.

האחים והאחיות:

אהרן אהרנסון - (1876 - 15.5.1919), בן 43 במותו.
צבי אהרנסון - (1878 - 2.11.1929), בן 51 במותו (כתוצאה מהעינויים בקושטא).
שמואל (סם) אהרנסון - (1883 - 1959), בן 66 במותו.
אלכסנדר אהרנסון - (1888 - 1948), בן 59 במותו.
שרה אהרנסון - (1890 - 1917), בת 27 במותה.
רבקה אהרנסון - (1892 - 22.8.1981), בת 89 במותה.

האהרנסונים. עומד: אהרן. מימין לשמאל: האב אפרים-פישל, חיים אברהם (בעלה של שרה), צבי ואלכסנדר. יושבות: שרה ורבקה. לא מופיעים בצילום: האח שמואל (סם) והאם מלכה שכבר לא הייתה אז בחיים.

3. בדרך ים המלח ועבר הירדן, עתמול, ט"ז (תשנ"א, אוגוסט 1991).
4. אהרן אהרנסון כאיש מדע במלאות 100 שנה להולדתו, מדע, כ"א (1977).

תאריכים חשובים הקשורים לחיי שרה

6.1.1890 לידת שרה

1904-1914 העלייה השנייה <

1909	הקמת תחנת הניסיונות בעתלית, שרה בת 19
1914	שרה נישאת ונוסעת עם בעלה לקושטא, בת 24
1914	פרוץ מלחמת העולם הראשונה
1915	ההחלטה על הקמת ניל"י
1915	שרה חוזרת מקושטא, עדה לטבח בארמנים, בת 25
1917	מות אבשלום פיינברג
1917	ינואר - שרה מתמנה למפקדת ניל"י
1917	אוקטובר - שרה נאסרת, עוברת עינויים ומתאבדת, בת 27 במותה (9.10.1917)
1917	נובמבר - הצהרת בלפור
1917	דצמבר - כניסת אלנבי לירושלים.

גלי אדר, MA, יועצת ביוגרפית, ייסדה תוכנית להכשרת יועצים ביוגרפים, מנהלת בית הספר לייעוץ ביוגרפי "אם החיטה", וכותבת ספר בנושא חקר הקארמה. mhahita@gmail.com.

תודה למרים פטרי על עזרתה הרבה בהכנת המאמר.